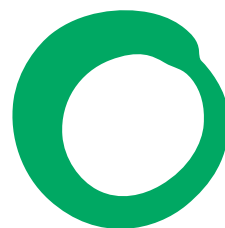


METODICKÁ PRÍRUČKA PRE PRACOVNÍKOV ŠKÔL, ŽIAKOV  
A ŠTUDENTOV O TOM AKO ZAVIEŠŤ POMOCU 10 KROKOV  
TRIEDENÝ ZBER ODPADOV NA ŠKOLE ALEBO INTERNÁTE.

Priatelia Zeme - SPZ  
2010



**ako zaviesť  
triedený zber  
na školách**



**Priatelia  
Zeme  
SPZ**

# Úvod

Od 1.1.2010 platí povinnosť mať v každej obci zavedený triedený zber pre papier, plasty, kovy a sklo. Ak obec dodržiava zákon a má takýto systém zavedený, každý vrátane škôl sa musí do toho systému zapojiť.

Triedenie odpadu je dnes nevyhnutnosťou. Dôkazom toho sú aj pribúdajúce plány výstavby nových skládok (prípadne spaľovní komunálnych odpadov), pretože tie súčasne už naplnili svoju kapacitu. Nové skládky v blízkosti obcí sa ľuďom nepáčia a bojujú proti nim. Častokrát však nerobia nič preto, aby v ich blízkosti skládka nestála. Prítom pre začiatok stačí **aspoň začať odpad triediť pre následnú recykláciu**. Recykláciou šetríme nielen miesto na skládkach pre odpad, ktorý už nie je možné vôbec recyklovať, ale zároveň aj šetríme prírodné zdroje, ktoré musia byť použité na výrobu nových výrobkov. Napríklad **vytriedením 110 ton starého papiera a jeho použitím na výrobu nového sa zachráni 1 hektár 80 ročného lesa. Ropa je neobnoviteľnou surovinou a jej zásoby rapídne ubúdajú. Väčšina plastov sa však stále vyrába z ropy namiesto ich recyklácie**

**Úlohou školy je vzdelávať a pripravovať deti a mládež nielen na odbornosť, ale aj na každodenný život. K takýmto praktickým zručnostiam patrí aj vybudovanie návyku na triedenie odpadu tak, aby sa stalo prirodzenou súčasťou ich života.**

V praxi sa neosvedčilo ísť len cestou reklamných zberov, teda zapájať sa do rôznych spotrebiteľských súťaží (napr. zberu vrchnáčikov z jogurtov za odmenu pre tých, ktorí vyzbierajú najviac). Tieto síce na krátke obdobie motivujú k triedeniu konkrétnej zložky odpadu, ale zároveň aj k zväčšovaniu spotreby a tvorbe čo najväčšieho množstva odpadov. Preto by takéto súťaže mali byť na škole realizované len ako doplnok ku kvalitnému a komplexnému systému triedeného zberu, ktorý zabezpečí kontinuitu aj po skončení krátkodobej súťaže. Význam takéhoto triedeného zberu je v prvom rade výchovný, environmentálny a až potom ekonomický.

Triedený zber na škole zvyšuje jej kredit medzi ostatnými školami. Je to čosi navyše, čo daná škola robí dobrovoľne a okolím je to vnímané veľmi pozitívne. Triedeným zberom si môže škola zlepšiť svoj rozpočet, môže ušetriť za odvoz zmesového komunálneho odpadu a zároveň získať financie za vytriedené zložky.

Nádoby na triedený zber umiestnené v triede pod umývadlom (Základná škola v Družstevnej pri Hornáde)



# 1. krok

## Súhlas vedenia školy a zodpovedná osoba

Na zavedenie triedeného zberu potrebujete súhlas vedenia školy. Oboznámte ho preto s Vaším zámerom zaviesť triedený zber na škole a získajte súhlas. Predstavte všetky doteraz zistené podmienky, problémy aj s ich riešeniami. Vysvetlite tiež, aké aktivity vás čakajú (viď ďalšie kroky). Je dobré vysvetliť aj ekonomické hľadisko – teda, že priame finančné náklady môžu byť minimálne, a naopak triedený zber môže šetriť finančné prostriedky. Dohodnite s vedením osobu zodpovednú za prípravu aj realizáciu triedeného zberu, pokiaľ to nebudete Vy. Oboznámte s projektom pedagogický zbor aj ostatných zamestnancov. Zapojte do plánovania čo najviac ľudí, usporiadajte na škole diskusiu, zbierajte nápady od žiakov a pedagógov.

# 2. krok

## Produkcia odpadu v škole

Pred spustením triedeného zberu je vhodné zistiť množstvá produkovaných zmesových komunálnych odpadov (nevytriedený odpad vhadzovaný do kontajnerov) školou. Stačí jednoduchou formou – zistiť počet vonkajších nádob na odpad pre školu, frekvenciu zvozu a naplnenosť týchto nádob. Po určitej dobe zabehnutého triedeného zberu tak máte možnosť vyhodnotiť, koľko odpadu ste „zachránili“ pred uložením na skládku alebo spálením v spaľovni, t.j. zistiť či množstvo zmesového odpadu kleslo a zhruba o aké množstvo (napr. jedna nádoba za týždeň). Zároveň je to forma motivácie pre vedenie školy – môže požiadať o nižšie poplatky za odpady a to jednak formou úľavy z paušálneho poplatku (systém úľav musí byť uvedený vo Všeobecne záväznom nariadení o miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady) alebo požiadať obec o množstevný zber.

V škole sa vo všetkých miestnostiach neprodukuje všetky druhy odpadov. Na to, aby ste vedeli, čo môžete v tej ktorej miestnosti školy triediť, kde umiestniť aké nádoby na odpad a aký celkový počet, potrebujete si spraviť prehľad o zložkách odpadu, ktoré sa produkujú v jednotlivých miestnostiach – triedach, odborných učebniach, kabinetoch, zborovni, chodbách, školskej jedálni, kuchyni, bufete.... Nemusíte koše hneď vysypať a triediť, častokrát postačí len vizuálne zhodnotenie obsahu.

Na vyhodnotenie vám môže slúžiť jednoduchá tabuľka.

	Triedy	Učebne	Kancelárie	Zborovňa	Kabinety	Bufet	Kuchyňa
Papier							
Plasty							
Kovy							
Biologický odpad							
Sklo							
Monočlánky							
Tetrapaky							

Na základe toho určíte, aké typy zberných nádob budete potrebovať v jednotlivých miestnostiach školy. V triedach napríklad zvyčajne postačuje mať nádoby na papier, plasty, prípadne viacvrstvové kombinované materiály (ďalej len tetrapaky), a ak máte vybudované kompostovisko tak aj nádoby na biologický odpad (prípadne tie môžu byť umiestnené len na chodbách). Na každej škole je to však individuálne. Tiež je treba pamätať na nápojový automat a bufet a umiestniť k nim potrebné nádoby (väčšinou na plasty, papier a tetrapaky). Nádoba na batérie môže byť napr. vo vestibule školy, na vrátnici alebo niekde pri vchode do školy.



## 3. krok

### Zabezpečenie odberateľa vytriedených zložiek

Odpady, ktoré vytriedite, je potrebné niekam odovzdať na ďalšie spracovanie a recykláciu. Na základe predchádzajúceho prieskumu, kde ste zistili, aké odpady v škole produkuje, je potrebné urobiť si prieskum možností odberu vašich vytriedených odpadov. Škola ako pôvodca komunálneho odpadu musí prednostne využiť systém triedeného zberu zavedený obcou. Obráťte sa na Mestský / Obecný úrad alebo spoločnosť, ktorá nakladá s odpadmi vo vašom meste alebo obci, s požiadavkou zabezpečenia odberu vytriedených zložiek. Každá samospráva má svoj vlastný systém nakladania s odpadmi, systém poplatkov, zberu zložiek odpadov, nádob. Dohodnite si podmienky, za akých vám budú vytriedené odpady odoberať. Ak sa ale vo vašej obci niektoré zložky nezbierajú (napr. biologický odpad alebo tetrapaky) alebo ak viete niektoré zložky predať (papier, kovy...), musíte si vyžiadať súhlas od obce na ich zber inou organizáciou ako tou, s ktorou má zmluvu obec. Až po získaní súhlasu si môžete nájsť vhodných odberateľov aj sami.

Je dôležité zistiť:

- či vám obec alebo spoločnosť, ktorá nakladá s odpadmi, vie zabezpečiť kontajnery alebo vrecia na triedený zber, alebo si ich musíte zabezpečiť sami,
- či nádoby dostanete do prenájmu zadarmo, alebo za to budete musieť platiť,
- ako často sa budú vytriedené zložky odpadu vyvážať,
- aké zložky sa v meste / obci triedia a čo z toho by ste mohli triediť aj v škole,
- čo všetko sa v rámci jednotlivých zložiek zbiera (napr. plasty – niekde sa zbierajú len PET fľaše, niekde k tomu aj fólie, niekde zasa aj iné druhy plastov), prípadne zistiť u odberateľov jednotlivých zložiek vytriedeného odpadu, či by boli ochotní odvážať vyzbierané suroviny aj mimo systému v obci a za akých podmienok (po získaní súhlasu od obce).

Zberné miesto, na ktoré žiaci základnej školy prinášajú vytriedené suroviny z tried (Základná škola v Palárikove)



## 4. krok

### Nádoby na triedený zber

Po získaní súhlasu a podpory budete musieť na zavedenie kvalitného systému triedeného zberu zabezpečiť nádoby. Je vhodné mať ich v takých farbách, akými sú označené aj triedené zložky vo Vašom meste / obci a mať ich viditeľne označené nápisom. Môžu to byť špeciálne nádoby na triedený zber, ktoré ponúkajú mnohé spoločnosti (ako napr. Mevako [www.mevako.sk](http://www.mevako.sk), Elkoplast [www.elkoplast.sk](http://www.elkoplast.sk), Ekofamília [www.ekofamilia.sk](http://www.ekofamilia.sk)). Ich cena sa pohybuje medzi 20 až 60 Eur za 1 ks. Pokiaľ chcete ušetriť, tak si v domácich potrebách môžete kúpiť jednoduché farebné vedierka. Ale pri troche šikovnosti a vynaliezavosti nemusíte na zabezpečenie košov do miestností dať ani euro.

Tu je niekoľko tipov ako zohnať lacno nádoby na triedený zber:

- Zhotovte si vlastné nádoby z kartónových škatúl (vhodné sú napr. od kancelárskeho papiera), každá trieda môže mať svoje originálne a môžete usporiadať aj súťaž medzi triedami o najkrajšie nádoby. Výroba vlastných nádob žiakmi má zároveň aj výchovný charakter.
- Oslovte maliarske a stavebné firmy, ktoré používajú materiál (farby, omietky...) v 10 a viaclitrových vedrách – tie končia ako odpad a poprosťe ich, aby ich namiesto vyhodenia venovali vám.
- Oslovte veľké supermarkety, lahôdky, ktoré majú pultový predaj šalátov – tie sú často balené v menších vedierkach, ktoré by boli vhodné napr. na zber biologických odpadov v triedach.

Je dobré ku každej skupinke nádob umiestniť aj krátke vysvetlivky alebo popis, čo kam patrí, napr. v podobe menšieho plagátu. Znovu upozorňujeme, že je to v každom meste / obci a často aj škole individuálne. Je dobré označiť aj každú nádobu zvlášť, čo do nej patrí.

Vrecia na triedený zber sú umiestnené na chodbách (Základná škola v Družsrevnjej pri Hornáde)



## 5. krok

### Zberné miesto

Pokiaľ škola nebude mať veľké kontajnery na triedený zber umiestnené pri škole, je treba vytvoriť zberné miesto, kde sa budú sústreďovať vrecia s vytriedeným odpadom. Je treba na to vyhradiť samostatnú, najlepšie uzamykateľnú miestnosť, ktorá bude slúžiť ako medzisklad.

## 6. krok

### Vyprázdňovanie nádob

Ešte pred spustením triedeného zberu je dôležité premyslieť aj systém vyprázdňovania nádob. Z pedagogického hľadiska je ideálne, ak toto budú vykonávať žiaci. Je dobré vytvoriť systém služieb zo žiakov, ktorí budú zabezpečovať vysypávanie košov na triedený zber do špeciálnych vriec alebo kontajnerov, alebo centrálnych nádob na chodbách, ktoré už potom vyprázdnia upratovačky. Môžu to byť týždenníci v jednotlivých triedach, služby na chodbách atď. Systém je treba prispôsobiť podmienkam a zvyklostiam konkrétnej školy. Žiakom treba v takomto prípade všetko dôkladne vysvetliť a následne ich aj kontrolovať, aby zbytočne nezmiešavali už vytriedený odpad a aby nenechávali preplnené koše v miestnostiach. Túto úlohu môžu vykonávať aj upratovačky.

Upratovačkám je tiež potrebné venovať dostatok času na vysvetlenie nastávajúcich zmien, ktoré im prinesú nové povinnosti. Pochopiteľne sa povinnosti navyše neprijímajú ľahko, napr. ak majú namiesto jedného koša v triede každodenne vysypávať aspoň dva ďalšie a do odlišných vriec. Vysypávanie košov na vytriedené zložky je treba robiť podľa potreby. Biologický odpad je však potrebné vysypávať denne.

Ak funguje v škole nejaký prírodovedný alebo ekologický krúžok, zapojte ho do prípravy aj realizácie triedeného zberu. Vytvorte „zelenú hliadku“, ktorá bude dozeráť na správnosť triedeného zberu, čistotu vytriedených zložiek, vysypávanie nádob... Takáto rovesnícka kontrola sa veľmi osvedčila. Nemôže to však byť jediným systémom kontroly. Okrem žiakov musia byť do kontroly správnosti, dodržiavania pravidiel triedeného zberu zapojení aj učitelia (napr. pre každú triedu triedny učiteľ, pre chodbu učiteľ, ktorý má dozor na chodbe) či upratovačky.

Zelená hliadka  
dozerá na správne  
fungovanie  
triedeného zberu  
(Základná škola  
v Družstevnej  
pri Hornáde)



# 7. krok

## Osveta

Pred samotným spustením triedeného zberu je dôležité spraviť v škole osvetu.

Je veľmi dôležité, aby tieto aktivity nezostali len na žiakoch, ale aby do toho boli zapojení aj všetci pracovníci školy a boli im vzorom. Poproste ich, aby sa do triedenia aktívne zapojili a motivovali tým svojich žiakov. Skúste vymyslieť aj nejaký motivačný prvok (napr. súťaž v najkvalitnejšom triedení odpadov medzi triedami).

Ak do triedeného zberu zapájate aj kuchyňu, bufet, jedáleň (kde sa vyprodukuje najviac odpadu) urobte personálu krátku prednášku a taktiež ich poproste, aby sa do triedenia aktívne zapojili. Taktiež skúste vymyslieť aj nejaký motivačný prvok.

Osvetu je treba robiť tak, aby všetci poznali odpovede na otázky - Čo je to triedený zber odpadu? Prečo sa to bude robiť? Ako máme správne triediť? Kde máme ukladať a odnášať vytriedené suroviny?

Spôsoby ako dostať informácie k príjemcom sú rôzne. Osveta a propagácia sa dá robiť rôznymi formami:

- letáčik, plagát, nástenka, videofilm, školský rozhlas, prednáška
- hry, súťaže, exkurzia do dotriedňovacieho strediska
- exkurzia na skládku alebo do spaľovne

Pre každú vekovú kategóriu a pre rôzne skupiny (žiaci, učitelia, upratovačky,...) je vhodná iná forma osvety a propagácie. Nemá predsa význam dať letáčik s textom prváčikovi, ktorý ešte nevie ani čítať. Pre každú skupinu ľudí treba nájsť tú najvhodnejšiu a najúčinnnejšiu. A netreba sa spoliehať iba na jednu. Ideálne je využiť viaceré formy, a to buď naraz (prednáška + videofilm, prednáška + letáčik) alebo postupne (prednáška v škole + exkurzia). Znásobuje sa tak kvalita osvety. Ľudia zodpovednejšie pristupujú k správne triedeniu, keď navštívia dotriedňovacie stredisko a keď tamvidia, koľko je tam zbytočnej roboty s dotriedňovaním surovín, ktoré mali byť správne vytriedené ešte pred vhođením do koša. Najúčinnnejšia forma ako presvedčiť ľudí, aby pochopili environmentálny zmysel triedeného zberu, je zobrať ich na exkurziu na skládky. Mnoho ľudí totižto ani netuší, kde končia ich odpady z kontajnerov a ako svojimi odpadmi prispievajú k tvorbe neobyčajne škaredého a zapáchajúceho miesta. Mnoho ľudí mení názor, keď si zblízka „vychutná“ atmosféru a pachujú skládky.

Osvetu je potrebné pravidelne a intenzívne opakovať aj po tom, ako ste už systém zaviedli, spustili a sú známe prvé výsledky. Tému triedeného zberu je vhodné zaradiť do rôznych predmetov (triedni učitelia môžu tomu venovať triednickú hodinu, ale môžu to byť aj matematika, slovenský jazyk, fyzika, chémia, prírodopis, občianska výchova, technická výchova atď.).

Prednáška  
Priateľov Zeme -  
SPZ o odpadoch,  
triedenom zbere  
(Palárikovo)



## 8. krok

### Školské kompostovisko

K triedenému zberu by nemalo chýbať ani školské kompostovisko, v prípade, že je okolo budovy školy vhodný pozemok. Nemusí to byť len školský pozemok, ale napríklad aj obecný – tu je samozrejme potrebné získať súhlas obce. Kompostovať sa dá aj vo vnútorných priestoroch školy - vermikompostovaním (kompostovanie pomocou dážďoviek). Avšak to je náročnejšie na prevádzku, a v tomto prípade treba vybrať naozaj zodpovedného správcu. Tak ako aj pri triedenom zbere, aj pri kompostovisku je prvoradá jeho edukačná funkcia – žiaci sa majú naučiť ako a čo môžu kompostovať a ako môžu vrátiť späť do prírody živiny a organické látky. Zároveň je to vhodná súčasť výučby technických predmetov, napr. technických prác.

Viac informácií o kompostovaní nájdete v informačných materiáloch Priateľov Zeme - SPZ alebo na web stránke [www.priateliazeme.sk/spz](http://www.priateliazeme.sk/spz).

## 9. krok

### Získajte spätnú väzbu, návrhy, vylepšenia. Monitorujte, vyhodnocujte a informujte o výsledkoch.

Komunikujte s kolegami, žiakmi / študentami, ale aj kuchárkami, upratovačkami, školníkom... Zistíte ako sa im pozdáva navrhovaný systém, aké veci by na ňom zmenili. Neskôr po zavedení systému pokračujte v komunikácii a snahách o jeho zlepšenie. Tým ich vtiahnete do procesu a uľahčíte tak ich akceptáciu systému. Prax vám tiež ukáže, kde sú nedostatky v zavedenom systéme. Prispôbujte, doladujte systém podľa pripomienok, zvažujte rady, návrhy o zmenách. Nebojte sa robiť zmeny a skúšať – veď zavedenie triedeného zberu odpadov nie je krátkodobá záležitosť. Ak sú suroviny nedostatočne vytriedené, skúste napríklad raz sa čas spolu so žiakmi znovu pretriediť takéto odpady.

Informácie hrajú dôležitú úlohu aj v čase, keď už triedenie odpadu prebieha, preto informačnú kampaň pravidelne opakujte (napr. vysielaním v školskom rozhlase, triednickými hodinami). Je veľmi dôležité ukázať žiakom aj zamestnancom výsledky ich snaženia - prezentovať to, čo sa s vytriedeným odpadom deje ďalej, aké množstvo sa už podarilo vytriediť, o koľko sa znížilo množstvo zmesového odpadu (napr. ukázať, že už nám nemusia odvážať odpad dvakrát do týždňa ale len raz, alebo že už za týždeň nezaplníme celý kontajner a pod.). Tieto výsledky je vhodné uviesť spolu so širšími súvislosťami problematiky odpadového hospodárstva ako napr. to, že naším snažením sa nemusí vyrábať toľko a toľko stromov, alebo vyťažiť ropa.

Umiestnenie  
nádoby na  
bioodpad  
(Základná škola  
v Družstevnej  
pri Hornáde)





## 10. krok

### Motivujte a vytvorte jazyk

Vymyslíte vhodný spôsob motivácie, aby si žiaci ale aj učitelia na triedený zber zvykli a stal sa bežnou súčasťou ich života. Môže to byť napr. celoročná súťaž medzi triedami o najkvalitnejšie vytriedené suroviny.

Triedenie odpadu by sa malo postupne rozširovať zo školy aj do rodín. V tejto oblasti je užitočné organizovať aj jednorazové školské zbery rôznych druhov odpadov, ktoré žiaci / študenti budú nosiť z domácností (napr. zber papiera, tetrapakov, monočlánkov, hliníkových obalov atď.). Tieto zbory sa už budú priamo dotýkať nielen študentov, ale aj ostatných členov domácnosti a pomôžu vytvoriť a upevniť návyky v triedení.

Navrhnutý systém triedenia bude funkčný vtedy, ak sa bude do neho zapájať drvivá väčšina žiakov a zamestnancov školy.

#### Použité zdroje:

Materiály Priateľov Zeme - SPZ

Kurinec, M.: 20 krokov ako začať triediť na školách, 2003

Žiaci nesú škatule  
s vytriedeným  
papierom  
(ZŠ s MŠ  
v Komjatnej)



Nástenky sú tradičnou formou osvety na školách (Základná škola v Družstevnej pri Hornáde)



Krabice na triedený zber v triedach si vyrobili sami žiaci (Základná škola v Družstevnej pri Hornáde)



Kostým z letákov  
a maľované  
škatule na  
triedený zber  
(Základná škola  
v Družstevnej  
pri Hornáde)



Školské kompo-  
stovisko, o ktoré  
sa starajú žiaci  
pod dohľadom  
učiteľa  
(Základná škola  
Vajanského  
v Lučenci)





Módna prehliadka  
z odevov  
vytvorených  
z odpadových  
materiálov  
(Základná škola  
v Partizánskom)

Túto brožúru vydali **Priatel'ia Zeme - SPZ**, ktorí  
- sú neziskovou organizáciou chrániacou životné prostredie  
- sú nezávislí na vláde, politických či firemných záujmoch  
- realizujú vzdelávaciu a praktickú pomoc občanom, školám, obciam  
- pracujú na zlepšení legislatívy

#### **Staňte sa členom Priateľov Zeme - SPZ**

Podporte finančným príspevkom aktivity Priateľov Zeme.  
Číslo nášho účtu: 4350054728/3100.

#### **Staňte sa sympatizantom Priateľov Zeme - SPZ**

Ak chcete byť zaradený do Infomailu a dostávať tak mailom správy z našej činnosti, pozvánky na akcie, výzvy na aktívnu pomoc, napíšte nám Váš mail. Ak chcete dostávať náš štvrťročník Ekolisty, napíšte aj Vašu poštovú adresu.

#### **Staňte sa dobrovoľníkom Priateľov Zeme - SPZ**

Ak nám chcete pomôcť s rôznymi aktivitami v rámci celého Slovenska, napr. s účasťou na informačných stánkoch, s prekladmi, umeleckou činnosťou... kontaktujte nás.

*Spolu môžeme lepšie chrániť prírodu*



**Priatel'ia  
Zeme  
SPZ**

**Priatel'ia Zeme - SPZ**  
P.O.BOX H-39  
Košice 040 01  
tel./fax: 055 / 677 1 677  
mobil: 0903 77 23 23  
e-mail: spz@priateliazeme.sk  
www.priateliazeme.sk/spz  
č. účtu: 4350054728/3100



Táto brožúra bola vydaná v rámci projektu „Viac recyklácie, menej znečistenia“, ktorý je spolufinancovaný z finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.